

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת ויצא

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולזכות רפואת ברכה שמחה בת טובה

פרנס השבוע

כמות ההדפסה היא לפי התרומות
נא לתרום בעין יפה

להנצחות: 072-222-3383

מהדורת דרך החיים

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ירושלים	
052-266-9937	קרית משה
058-324-4112	רוממה-המ"ג
052-764-3488	רחביה
02-586-0088	רמות
058-718-5065	רמת אשכול
050-412-7721	רמת שלמה
ערים אחרות	
058-324-5544	ביתר
055-678-6824	בני ברק
054-851-9014	ברכפלד
054-853-0541	גבעת זאב
08-974-3086	קרית ספר
	<u>בית שמש</u>
02-995-1203	הקריה
058-324-0374	רמב"ש א'
058-323-0058	רמב"ש ב'
052-767-4151	רמב"ש ג' 1
054-842-7664	רמב"ש ג' 2
ירושלים	
058-570-7758	אריזי הבירה
058-321-0187	ביהכ"נ הר צבי
054-841-9231	בית וגן
054-841-7272	גאולה-זכרון משה
058-324-8175	גבעת שאול
054-842-6903	גני גאולה
058-444-2329	הר נוף
054-851-9014	ישיבת מיר
052-766-5331	נוה יעקב
052-718-4566	סורוצקין
072-222-3383	סנהדריה
054-859-3064	סנהדריה המורחבת
058-328-5464	עזרת תורה
	עזרת תורה
	ספרים ווינקל
	עלי הכהן 15
054-854-0851	עיר העתיקה
	צומת בר אילן
	ספרי אור החיים
	בר אילן 4

לקבל החוברת במייל נא לשלוח בקשה ל ey@torasavigdor.org

לבירורים והנצחות : 072-222-3383

או במייל: ey@torasavigdor.org

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדריים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

תורת אביגדור

פרשת ויצא

השלמות היהודית

זריזין מקדימין

פרשת השבוע הקודם מסיימת בעניין יצחק ורבקה אשר הורו ליעקב בנם ללכת לפדן ארם לקחת אשה. פרשתנו מתחילה ביציאת יעקב לדרכו, כהוראת הוריו: "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרֶנָּה" (כח, י). בפשטות, המשמעות היא שיעקב הלך לחרן מיד. למעשה, ידוע לנו שיעקב השתהה בדרכו לחרן ארבע עשרה שנה. נדרשו לו, ליעקב, ארבע עשרה שנים כדי לקיים את ציווי הוריו! מופיעה אתנחתא על המלה "באר שבע", ללמד שהיה הפסק גדול בין היציאה מבאר שבע וההגעה לחרן. הדרך הנכונה להבין את הפסוק היא: "ויצא יעקב מבאר שבע", שם התעכב ארבע עשרה שנה, ורק אז "וילך חרנה" כפי שמסיים הפסוק.

יש להבין: מאחר שהיה לו, ליעקב, ללכת חרנה כמצות הוריו, מדוע לא הזדרז ללכת שמה? הלא כלל הוא שזריזין מקדימין למצוות (פסחים ד). אנשים שיש להם מעלת הזריזות בעבודת ה', כאשר מזדמנת להם מצוה - ימהרו לקיימה ברגע הראשון שיוכלו. ואמרו חז"ל: "אם בא מצוה לידך, עשה אותה מיד" (מכילתא בא). כאשר מזדמנת לך מצוה, אל תדחה אותה (רש"י שמות יב, יז). אם כן, מפני מה התעכב יעקב אבינו, שהיה שלם בכל מדה נכונה, ארבע עשרה שנים קודם שקיים את מצות הוריו?

זאת ועוד. ציווי של יצחק ליעקב היה, שיעקב ימצא בחרן את בת זוגו: "וְיִקַּח לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבִן אָחִי אֲמֹן" (כח, ב), ובהיותו אז בן ששים ושנים שנה, בוודאי הזדרז לקיים מצוות 'פרו ורבו', ובכל זאת רואים שהוא התעכב בדרך ארבע עשרה שנים! אמנם באותן שנים הוא היה בישיבת שם וְעָבַר (מגילה יז), אבל עדיין לא מובן מה ראה לנהוג כך, לאחר שהוריו אמרו לו ללכת חרן ולמצוא שם את זיווגו. וכי לא ציית לרצון הוריו?

בחזרה לגן עדן

כאשר מקימים בית חדש בישראל, הברכה הששית בחופה היא "שִׁמְחָה תִּשְׂמַח כָּעֵים הָאֵהוּבִים כְּשִׁמְחָה יֵצִירְךָ בְּגֵן עֵדֶן מִקֶּדֶם" (כתובות ח). מטרת החיים שלנו בכלל ותכלית הנישואין בפרט היא ההזדמנות להגיע לשלמות - שלמות הנפש, שלמות המדות ושלמות ההליכה בדרך ה'. עלינו לדעת שלכל זוג שנישא יש תכנית החיים של אדם וחווה "בְּגֵן עֵדֶן מִקֶּדֶם". זו תכלית החיים שהוצגה בפני אדם הראשון ביום בו נוצר: שלמות. זו היתה המטרה היחידה של חיי אדם הראשון בְּגֵן עֵדֶן, וזו עדיין המטרה היחידה לחיינו כיום. השלמות היא תכליתנו בעולם הזה, והנישואין הם אחד האמצעים החשובים ביותר להגיע אליה.

כעת, כשאנו יודעים שתכלית החיים באדם היא השלמות, נוכל להבין מה הפסיד יעקב אבינו כשנאלץ לברוח מביתו. בהיות יעקב אבינו בבית הוריו, למד מיצחק אביו על גילויי המדה של יראת ה' בעולם, יראה בה עסק יצחק אבינו כל ימיו. מאברהם זקנו הוא למד על גילויי המדה של חסד ה' בעולם, חסד בו עסק אברהם אבינו כל ימי חייו. הוא קיבל מהם את כל הלימודים העמוקים והמופלאים שהם השיגו בהתגלות דרכי הנהגת ה' אליהם בימי חייהם, ומהם למד להגיע לשלמות חייו בהליכה בדרכי ה'. עתה הוצרך לברוח מבית הוריו, להתרחק מהשפעת אבותיו ורבותיו הגדולים, ובנוסף, אף ללכת לחרן למצוא שם את זיווגו ולהקים שם את ביתו, להגיע לשלמות ולהעמיד י"ב שבטי י-ה. הוא ידע ששם, בחרן, כבר לא תהיה לו ההדרכה של אבותיו ורבותיו. וכי יוכל לפנות אל חמיו, לבן הרמאי, על מנת ליטול הימנו עצה בעניני שלמות עבודת ה'? לפיכך, על מנת להוסיף ולהשלים את עצמו בידיעת דרכי ה' ולהיות ראוי לנישואין ולבנין ביתו, התעכב י"ד שנה בדרכו חרנה.

ישיבת עיר שְלָם

בסלבודקא שמעתי ממו"ר הג"ר יצחק אייזיק שער זצ"ל, שאין לנו אף לא שמץ של השגה כיצד נראה ביתם של האבות. אם נרצה להשיג בדמיון כל שהוא כיצד נראה ביתם, עלינו להתבונן אל בית המקדש. יעקב אבינו, בעזבו את בית הוריו, עזב מקום מרומם כל כך. ומלבד בית הוריו, היכן המקום הטוב ביותר בעולם ללמוד על שלמות זו? היכן המקום שהוקם לתכלית היחידה של לימוד השגת השלמות? עיר שְלָם - ירושלים עיר הקודש והמקדש. עיר שלם היא המקום שבנה "מֶלֶךְ-צֶדֶק מֶלֶךְ שְלָם", הוא שם בן נח, והיא העיר אשר בין חומותיה שכנה הישיבה הקדושה של שְם וְעֵבֶר. נבאר את העניין מאחר שרבים לא חשבו מעודם איזו מסכתות נלמדו בישיבתם של שְם וְעֵבֶר.

ידוע לנו שלאחר המבול התגורר שְם, בן נח, בארץ כנען, וְשֵׁם, במקום המובחר מכל הארץ, הקים את העיר הנפלאה הזו, "עיר שְלָם", מקום שתכליתו להיות עיר מופת לכל העולם, למען יידעו מהי הדרך של עבודת ה'. לכך נקראת עיר זו בשם עיר שְלָם - עיר השלמות. "שלם" אינו רק לשון שלום אלא גם לשון שלמות, מאחר שבעיר זו היו משרתים את הקב"ה בשלמות. נוכל לתאר לעצמנו איזה סוג של מקום היה זה, כאשר זה היה שמו של המקום.

ובעיר השלמות, הקים שְם, האיש הגדול, ישיבה, אשר היתה המקום להורות את כל השלמות הזו לתלמידים. ואחרי שְם המשיך עֵבֶר בנו ללמד בישיבה זו. התלמידים שזכו ללמוד שם, למדו מהם על השאיפות הנכונות לחיי שלימות, ועל הדרך הנכונה להגיע אליהם. לימדו שְם בישיבה הלכות רבות במצוות, אותן צוה ה' לאדם הראשון, ונכללו בהן השגות גבוהות מאוד בידיעת ה'. הם העבירו לתלמידיהם את המסורות שקיבלו בענינים אלה כירושה מנח ומהדורות הקודמים עד אדם הראשון. היתה אפוא חכמה רבה שנמסרה בישיבה זו. עיר השלמות הזו היתה המקום אליו פנו כל מבקשי ה' לקבל את המסורות הנעלות הללו.

משום כך פנה לשם יעקב אבינו, בדרכו לחרן. לא היה זה עיכוב, אלא התקדמות הישר אל המטרה. השתהות זו היתה חיונית עבורו אף יותר מתפקיד הנישואין עצמו. השלמות שהשיג בישיבה היו הכלים להצליח בתפקיד שלשמו שלחוהו הוריו. וכך, כשהורו ליעקב אבינו ללכת

חרנה ולשאת אשה, דוקא מתוך כוונה לקיים בזריזות מלאה ובשלמות את התפקיד שציוו לו הוריו, לא הלך ישירות אל חרן, אלא למד במשך ארבע עשרה שנים בישיבת שם וְעָבַר. הוא הבין שההכנות שלו בישיבת שם וְעָבַר נכללו בציוויים.

ארבע עשרה שנים הן פרק זמן ממושך. ויעקב לא בזז אף רגע אחד מהן. "וישכב במקום ההוא" - רבי יהודה אמר: כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב" (ב"ר סח). באותן ארבע עשרה השנים לא ישן יעקב במיטה; אף לא על הארץ. כל אימת שנתעייף, הניח ראשו על מרפקיו ונרדם, ואז, לאחר שנח מעט, קם והמשיך ללמוד, כשהוא ממשיך בעוז להכין את עצמו לקראת הייעוד הגדול שלו ובניית הנדבך שלו בעם ישראל: "בית יעקב".

מִסְכַּת הַשְּׁלֻמוֹת

אם נצליח ללכת בדרכו של יעקב אבינו, ולו במקצת, להכין עצמנו לחיי הנישואים שלנו כמו שיעקב התכוון לשלו, תהא זו הצלחה רבה עבורנו. דבר זה היה "מעמידנו על הרגלים" במצבים בהם אנשים רבים נכשלים בדורנו.

מה בדיוק למד שם יעקב ומה השיג, זאת איננו יודעים. לא אוכל לספר לכם כל אשר למד בישיבה הגדולה ההיא. אבל למדו שם את המסורות הגדולות שהגיעו אליהם במסורת מאדם ונח, ואת היסודות שפיתחו והעמיקו ההוגים הגדולים הללו, שם וְעָבַר. דברים אלה היו המסכנות שנלמדו בישיבה הקדושה ההיא, ישיבת שם וְעָבַר. התלמידים שלמדו שם עסקו בזה והרחיבו אותו.

ללא ספק, אחד הנושאים החשובים ביותר שנלמדו בעיר שְׁלֵם, עיר השלמות, היה: כיצד להיות מושלמים יותר ויותר. ואולם, מאחר שהשלמות היא נושא נשגב כל כך, ובו חלקים ותתי חלקים רבים, אזי אפילו יהיה האדם חכם ככל שיהיה, לא יוכל להשיג מעצמו את השלמות הזו. הוא זקוק אפוא לדוגמא של שלמות אשר בעקבותיה יוכל ללכת תמיד. הדוגמא הטובה ביותר שיש לאדם היא: דרכי הנהגת הקב"ה. על כן, לכן הלימוד הבסיסי בו הם התעמקו ללמוד הכי הרבה באותה הישיבה היה: לימוד דרכי הקב"ה.

העקרונות והיסודות שנלמדו שם, נכנסו מאוחר יותר למורשת הבית של כל עם ישראל. זו הסיבה שאחד המאפיינים הבולטים בתורה, ביחסו של היהודי לחיים, הוא העקרון הגדול של הליכה בדרכי ה'. עניין זה נאמר במקום אחד (ויקרא יט, ב): "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ" - עליך להיות קדוש, "כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָם" - כי אני ה' אלקיך קדוש. כלומר, הקב"ה אומר לנו: עליך להיות מושלם כי אני מושלם. כביכול ה' אומר לנו: "גיליתי בפניך את דרכי, למען תוכל ללכת בהן", זה תפקידך בעולם הזה, לשאוף לשקף בחיך את שלמות ה'.

והלכת בדרכיו

בעצם, מצוה מפורשת בתורה היא: מצות "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵּי" (דברים כח, ט). משמעה, עליכם ללכת בדרכי ה'. אנו לומדים את מה שהתורה מורה לנו, ואת הנאמר בדברי הנביאים על דרכי ה'. עלינו לעקוב אחר זה ולנהוג כך בחיינו. נציין כאן דוגמאות פשוטות הקרובות לחיינו, וכהקדמה לנושא נציג כמה ציטוטים להראות שמדובר בגישה תורנית חשובה. למעשה, מדובר בגישה

תורנית גדולה מאוד. "והלכת בדרכיו": מצוות ההליכה בדרכיו חשובה ביותר בחיי היום יום. כביכול, אומר הקב"ה לכל אחד מאתנו: "אני מצפה ממך לחקות את דרכי בחיי היום יום שלך". למרבה הצער, ישנם רבים שלא שמעו על כך מימיהם, ויש מהם אפילו יהודים חרדים. בדורות הקודמים היה הדבר מפורסם בקרב העם היהודי. זה היה האידיאל של יהודי: ללמוד וליישם בחיים האישיים את דרכי ה', ורצון זה חדר ונשתרש במורשת של עמנו מדור לדור - רצון להצליח? רוצה אתה להשיג שלמות? עליך ללכת בדרכי ה'; הוי דומה לו להיות כמותו. ואין זה דבר של מה בכך. זה בהחלט לא קל. דרכיו של הקב"ה רמים ונשגבים; הרחק מאוד מהשגתנו ומהבנתנו. אבל על פי היכולות שלנו, צריך כל אחד לשאוף לטפס בסולם, להתקרב ולו במעט לאותה שלמות של ה'. זה היה אחד הנושאים הבסיסיים ביותר שלמד יעקב אבינו במשך ארבע עשרה שנים - לימוד הדרכים, המידות, של הקב"ה, וכיצד ללכת בהן.

התמדה גדולה

אמנם, פרשה זו מלמדת אותנו משהו על דרכי חיי הנישואין על פי התורה, אך לא רק על הנישואין. הלימוד הזה תקף גם למפגשים שלך עם שכניך, עם אנשים שאתה פוגש בבית הכנסת, אנשים שאתה פוגש במקום עבודתך וברחוב, קרובי משפחתך. מכיוון שאתה "נשוי" ומחובר אל הסביבה הקרובה אליך, יש לך קשר עם בעל הבית שלך, עם שכניך, עם חבריך, ואין בכוונתך "להתגרש" מהחברה הזו מהר כל כך, שהרי בכוונתך להישאר בעולם הזה זמן מה. עם זאת, היחסים בין בעל לאשתו הם עֲנִיִּים, תוססים ותכופים יותר מבכל סוג אחר של מערכת יחסים. כך שלמרות שההזדמנויות לשלמות נפוצות גם במגע שלנו עם שאר בני המין האנושי, ניתן להשיג הרבה יותר כשמדובר ביחס שבין בעל לאשתו.

ונבאר: אתה יודע שכאשר מצווה נעשית פעם אחת, יש לה שכר, אך כשהיא נעשית פעמים רבות, גדול שכרה פי כמה. "הכל לפי רוב המעשה" (שם ג, טו): מצוה שאדם מרבה לקיים, הולכת איכות המצווה וגוברת בעיני ה'. כיון שכך, כשתקיים מצווה פעמים רבות, אפילו זו אותה מצווה, שוב ושוב, יהא התגמול גדול מאוד.

נבחן כעת את העניין בהיפוכו, מצידו השני. רבינו יונה מבאר, ב"שערי תשובה" (א, לח), שכאשר אדם עובר על מצות 'עשה' כמה פעמים, הופך הדבר להיות כה רציני, שזה חמור ממש כחומרת חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין! אמנם מדובר במצות 'עשה' אחת, אבל לאחר כמה פעמים שהאדם עובר עליה, הופך הדבר לחמור ממש כעֲבֵרוֹת הגרועות ביותר שחיובן מיתה!

העבירה הקלה ביותר, כאשר תחזור על עצמה כמה פעמים, דומה ללוקח חוטים דקים ומלפפם יחד, ואת מה שמתקבל הוא שב ומסובב יחד, עד שבסוף נעשים החוטים הדקים לחבל עבה וכבד. ללמדך כמה חמור הדבר כשחוזרים על עבירה שוב ושוב. נתאר לעצמנו אדם ששכח לומר קריאת שמע בזמנה, והדבר קרה לו כמה פעמים. הוא יודע ומבין שזה לא בסדר, אבל מה שאין הוא מבין הוא, שהדבר חמור כאילו חילל את השבת וכאילו הרג את הנפש!

אמור מעתה, איזה מצב חיים מציג באופן מעשי ביותר את ההזדמנות לחזור שוב ושוב פעמים אין ספור על מצוות ועֲבֵרוֹת? אין מצב מתאים לזה כחיי הנישואין! שהרי בחיי נישואין מדובר במעגל חיים מתמיד - אותם דברים שחוזרים על עצמם שוב ושוב, ללא סוף. השאיפה להצליח

לשם שמים - כוונה

עיקר גדול בעבודת רבינו היה לחשוב בעת עשיית כל פעולה שהוא עושה אותה לשם שמים. והיה אומר כי הוא סימן מפורש בשו"ע או"ח, והוא גם מהענינים הנחוצים ביותר, לפי שהוא המכריע על הרבה שעות והרבה מפעולותיו של האדם, אם הם מעשים נצחיים או חלילה מעשי הבל וריק. והיה מורה ובא שהענין של מחשבה לשם שמים הוא מעשה של כוונה בפועל, כמו כל דיני 'לשמה', ולכן לא דרוש לזה שהחושב יהיה בעל מדרגה גבוהה שכל עשייתו היא רק לשם שמים. כל אחד יכול לצרף כונה טובה כל שהיא למעשיו, ועל ידי זה כבר נחשב שעשה לשם שמים, ובמשך הזמן יתעלה עד שלא תהיה לו כונה אחרת כי אם ה"לשם שמים". אבל אם ימתין עד שיגיע למדרגה השלמה, לעולם לא יגיע אליה.

בחיי הנישואין - להצליח בכל מעגלי החיים הללו - היא אחת ההזדמנויות החשובות ביותר בחיינו של האדם.

"וְאֶהְבֶּתְ לְרַעַךְ כְּמוֹךְ"

כך, בבואנו לתור אחר הדוגמא המושלמת ליחס לבן הזוג וכיצד לעשות זאת נכון, עלינו לפנות אל דרכי הקב"ה. נשים לב, שפעמים רבות בתנ"ך, והבולט ביניהן הוא בשיר השירים, הקשר של הקב"ה לעמו ישראל מתואר כמערכת היחסים של חתן וכלה, או בעל ואשה. המשל, ההשוואה הזו, אינה סתם לתפארת המליצה, חלילה, אלא כך הם באמת פני הדברים. כאחד מהלימודים של המצווה ללכת בדרכיו, מגלה לנו הקב"ה כאן שזה היחס שלו לעם ישראל, על מנת שניקח גם אנו דוגמא כיצד יש לאיש להתייחס לאשתו וכיצד יש לאשה להתייחס לבעלה.

ההיבט הבסיסי והבסיסי ביותר ביחס הקירבה של ה' לעם ישראל הוא אהבתו אלינו. דבר זה חוזר שוב ושוב בתורה, בנביאים ובכתובים. "אֶהְבֶּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'" (מלאכי א, ב), כביכול ה' יתברך אומר לכל אחד מאתנו: "אני אוהב אותך". זה הופך להיות הדוגמא שלנו לחיי הנישואין.

על האהבה נאמרה בתורה מצווה מיוחדת, שכולם מכירים: "וְאֶהְבֶּתְ לְרַעַךְ כְּמוֹךְ" (ויקרא יט, יח). מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך" (רמב"ם הל' דעות ו, ג). למרות שהננו מכירים את המצווה הזו, לא מדברים עליה מספיק בהקשר של נישואין. הגמרא בקידושין (מא.) אומרת: "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמה יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אמר: ואהבת לרעך כמוך". כלומר, אם יקדש אשה על ידי שליח בלי לראותה, עלול להיות שלאחר מכן היא לא תמצא חן בעיניו, ולא שהוא יגרש אותה, אלא ייתכן שהם יחיו בלא שהיא תמצא חן בעיניו, וזו סתירה למה שמתחייב ממצות "ואהבת לרעך כמוך". תפקיד הנישואין הוא להקים בין איש לאשתו קשר של שייכות הדדית, של "ואהבת לרעך כמוך". זהו מבחן ארוך ורציף של כל החיים במצוה זו.

אחת הדרכים היעילות ביותר להגיע לקשר כזה ולנאמנות מושלמת, היא: להצהיר לעצמך במפורש על נאמנות זו, וכפי שהקב"ה אומר לעם ישראל: "אֶהְבֶּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'" (מלאכי א, ב). גם עליכם להצהיר כן לעצמכם תמיד. אם תעשה את זה, החיצוניות תעורר את הפנימיות ולאט לאט תזכה לתחושה הזו.

זו התחייבות שאדם לוקח על עצמו כשהוא מתחתן, ואין זה מְשָׁנָה כמה קשה הדבר, לעולם אסור לך להיכנע. עליך להילחם ביצר הרע של היהירות, של האנוכיות, ולהקפיד בנאמנות עקבית על נימוס והערכה כלפי בן הזוג. ההנהגה בבית חייבת להיות הנהגה של "וְאֶהְיֶה לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" בלי שום רגש של גנאי כלפי השני. הדבר נוגע אפילו להתייחסות היום יומית אל הדברים ה"קטנים" והפשוטים שבחיי הבית. וכשם שבכל מצוה, כאשר אדם עומד בנסיון על קיומה הריהו זוכה לסייעתא דשמיא להצליח בה, אף כך בענין זה: מהעמידה בנסיונות ניתן רק להרוויח. הקב"ה יעזור לך להגיע לשלמות אמיתית.

דבר כחכם

חשוב להִזָּהר בדיבור: "חכמים הזהירו בדבריהם" (אבות א,א). כלומר, יכול אתה להיות למדן, יכול אתה לומר שיעורי תורה, אבל לתואר "חכם" זוכה רק מי שממלא את התנאי: "זההרו בדבריהם", היזהר בדיבורך.

מדה נוספת: ה' יתברך מעודד את עמו, עושי רצונו. "מְעוֹדֵד עַמּוֹתָיו" (תהלים קמז, ו). הוא מעודד את הזקוקים לכך: "יְתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד" (שם קמו, ט). וכי מי אינו זקוק לעידוד? כל מה שהעולם הזה נושא חן וחסד בעיני הנבראים, הריהו תמריץ ועידוד אשר ה' מעודד אותנו. בזה הוא נותן לנו את הכֶּחַ שאנו זקוקים לו על מנת להמשיך הלאה בחיים ולהתקדם בהשתלמותנו. העידוד נותן לאדם יותר ויותר חיות, יותר ויותר כֶּחַ לחיות חיים מאושרים. וכשמדובר בעידוד, אין לך אדם שאינו זקוק לעידוד. אספר לכם: כשאני מגיע לביתי לאחר ההרצאה, והרבנית אומרת לי: "זה היה שיעור יפה הערב", הריני נמלא רצון וכח להמשיך בזה הלאה. העידוד כולל גם נחמה זה לזה בעת הצורך: החיים מלאים קשיים ותלאות, ואין לך רפואה גדולה להם כמו כמה מילים טובות ללב, מצווה אדירה היא! התדע עד כמה הדבר מעודד? אפשר שהנך סבור שזה כלום; אך כדאי לדעת שזה הכל. יש חיוב לחפש תמיד הזדמנויות להעריך, לעודד ולשבח ככל האפשר.

רצונך לדעת דבר מעודד נוסף? כל מה שעליך לעשות הוא לקיים את המשנה בפרקי אבות: "הוי מקבל את כל האדם בשמחה" (ג, יב). "מקבל בשמחה" פירושו, ערוך לו "קבלת פנים" בשמחה גלויה, ועשה כך אפילו אם ברגע זה יש בלבך דאגה כל שהיא וקשה לך לשמוח עמו. אל תניח לענייניך הפרטיים להפריע לאחרים. הוי מקבל תמיד את כל הבא אליך בשמחה גלויה. הדאגות שבלב אינן עניינך כרגע. עליך להראות פנים של שמחה. חשוב הדבר עד מאוד. משנה מפורשת היא!

עליה בסולם

ב'תומר דבורה' מובא (פרק א) שאחת ממדותיו של ה' אשר עלינו ללכת בהן היא: "מי א-ל-כְּמוֹךָ" (מיכה ז, יח). כלומר, מיהו אלוקים כמוך! היש עוד אלוקים כמוך, הקב"ה? על אף שהוא מלך, מוכן הוא לסבול עזות של אנשים כלפיו באופן שהמוח אינו מסוגל להבין; בסבלנות אדירה. אין דבר הנעלם מעיני ה'. הוא רואה הכל, והוא רואה שהאדם חוטא כנגדו. ובכל זאת, הקב"ה לא ימנע ממנו את עזרתו. גם כאשר אדם מרים את ידו לחטוא, הקב"ה הוא זה שמספק לו את האנרגיה ואת הכשרון להניע את ידו. אנשים חוטאים נגד השי"ת, ובו בזמן שהם חוטאים נגדו, הם גם משתמשים במתנות שהקב"ה ממשיך להעניק להם. במקום שהקב"ה ימנע מהחוטא את עזרתו,

לעבדך באמת

היה רגיל לספר, שבסלבודקא נהגו שבכל חצי שנה, היו נאספים חברי הנהלת הישיבה בצוותא עם בוגרי הישיבה ועוד תלמידי חכמים, לטכס עצה מה הענין רוחני שיקבלו על עצמם לעסוק בו במשך מחצית השנה הבאה. פעם, קם זקן אחד, שהיה מלפנים משגיח בישיבת וואלוז'ין, (כשחזרה ונפתחה לפרק זמן, והוא לא היה מתלמידי בעלי המוסר) והציע שיעסקו בענין של "אמת", כלומר לעשות את מעשינו רק כפי מה שהוא כעת מדרגתו האמיתי ולהיזהר שלא להתנהג במדרגה שאינו ראוי לו. קם רבו, הגה"צ רבי אברהם גרוזדנסקי זצ"ל ה"ד, והתנגד לזה, ואמר: "לעסוק על אמת בדרך זו זהו לעסוק על שטות!" וביאר דבריו, כי חיוב של אמת המוטל על האדם אינו שהאדם 'יוציא החוצה' את המציאות הלא מושלמת שבו, בתירוץ שכרגע זו ה"אמת" שלו. אלא יש רק אמת אחת - מה שה' רוצה. וזהו ביאור הדין שמותר לשנות מפני השלום או לשבח את הכלה, כי תפיסת המציאות בצורה כזו שתבוא ממנה מחלוקת היא "שקר", ואדרבא השינוי מפני השלום או שבח הכלה הוא ה"אמת". ולכן כל אותם פעולות שנעשות כפי מה שה' רוצה - בכיוון להגיע ליעד של שלימות הרי זה עסק בקניית האמת. ועלינו לעשות את הפעולות כפי מה שהן, אף שמצינו עדיין איננו שלמים, וזה ייחשב קיום של האמת, כמו שנחשב אמת מתי שמשנים מפני השלום. ובמשך הזמן נשתלם במידות טובות, ובעינינו בין אדם לחבירו, ובין אדם למקום, ובזה נהיה אנשי אמת.

הוא ממשיך להשפיע עליו מתנת חיים, כוחות הנפש, ואנרגיית גוף אף על פי שבכך הוא ממשיך לחטוא.

הסבלנות לאחרים היא מידה נפלאה שהאדם צריך להשתלם בה בחיים בכלל ובנישואין בפרט. זה חייב להיות העיקרון הבסיסי בנישואין שלנו, בבתים שלנו. על האדם להניח לעצמו להיות מבוויש, אפילו במידה החמורה ביותר, ובכל זאת אֵל ימנע את הטובה והחסד ממי שפגע בו. על מנת לקיים את הציווי "והלכת בדרכיו", עליך לשאוף לגישה שעל אף כל מה שהאדם ההוא עשה לך, צריך אתה להישאר נאמן אליו בלא לשנות מאומה מחסדך כלפיו. וזאת למודעי: כאשר האדם הנפגע יתבונן כך: "אה, ה' יתברך, מי א-ל-ל קְמוֹן?" מי כמו אתה ה', מלך נעלב, מלך שמתבייש על ידי מעשי האדם, ואף על פי כן נשאר בנאמנותו להיטיב להם! הנהגה זו שאתה מתנהג עם בריותיך, מהווה עבורי דוגמה כיצד עלי לנהוג במצב כזה!" - ברגעים אלו, משיג האדם שלמות שאין כדוגמתה!

בכל בית יהודי יש אין סוף הזדמנויות לממש זאת. אם תתבונן במצבים כאלה ותאמר: "אני עומד לקיים מצוה זו משום שברצוני להגשים את האידיאל של "והלכת בדרכיו", הריני בוחר ללכת בדרכי ה'!" בזאת הינכם עולים ומעפילים בסולם השלמות. כך מתקרבים להקב"ה ונעשים קדושים יותר, "קדושים תהיו כי קדוש אני". הוראה אמיתית היא, ולא דברי דרוש. זו הזדמנות נהדרת לבוא אל שלמות, מכיוון שכך הינך משקף, בחיך, את שלמות ה'.

טוב כמו יהודי

יבוא משהו ויאמר: "כבוד הרב, אין לי צורך בכל זה! הנני מקיים את כל הדברים האלה בלאו הכי!" אפשר שבאמת אדם טוב אתה, ובעל לב מתוק, והינך חי בצורה כזו בלא כל כוונה ללכת בדרכי ה'. אולם האמת היא, שאין זה אלא הדמיון שלך. כי בלי זה לא תחיה חיים מושלמים בכל מקרה. אולם, הבה נניח שכן – עם זאת יש בזה הפסד גדול, "חבל" גדול. כאשר חיים עם אידיאליזם, גם לו יחיו חיים מושלמים, עדיין יכולה זו להיות טרגדיה. נניח שהינך נוהג כראוי, אבל עדיין מאבד אתה את היתרון הגדול של קיום מצות "והלכת בדרכיו". זה לא רעיון רע להיות טוב לב ולסלוח למען השלום. עדיף להיות בשלום מאשר להיות במריבה. אולם בזאת לא די: האיטלקים אף הם יכולים לעשות זאת מדי פעם. לפעמים גם איך חכם יעשה זאת. אך חבל שיהודי יעשה זאת כמו איך. יהודי צריך לעשות זאת מחמת הציווי האלוהי "והלכת בדרכיו", מתוך מחשבה מפורשת שהוא הולך בעקבות ה'. הבדל גדול הוא. הננו בני עמו של ה', ואנו הולכים בדרכיו. בלי המחשבות של הליכה בדרכי ה', טוב אתה במעשיך באותה מידה כמו האיך אשר רוצה אף הוא שיהיה השלום בביתו.

"בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִשֶּׁר אֶרְחֶיךָ" (משלי ג, ו). בשעה שהנך נוהג בסבלנות וביתור מתוך כוונה מפורשת לצעוד בדרכי ה', הרי אתה מקיים מצווה נפלאה. אחת המצוות הבולטות של התורה היא הערך של חשיבה על הקב"ה בקשר לכל מה שאתה עושה! כשאתה אומר "הנני מוכן ומזומן", "כרגע אני עומד לקיים את המצווה "והלכת בדרכיו", של הליכה בדרכי ה'", או לקיים מצוות "קדושים תהיו", עליך להיות קדוש "כי קדוש אני" – כי אני קדוש. הרי האדם הזה זוכה במצווה גדולה מאוד, ובבית, שבוע אחר שבוע, שנה אחר שנה ובכל יום ויום. ישנן הזדמנויות כה רבות לבעל ולאשה להרוויח כל כך הרבה זכויות וכל כך הרבה שלמות. כאשר זה נעשה מתוך כוונה להלך בדרכיו של הקב"ה, זו הקדושה האמתית.

עכבה לטובה

מענה נבין את הטעם לכך שיעקב אבינו התעכב ארבע עשרה שנה. שם, בבית המדרש, הוא השיג את ההכנה הגדולה הזו לנישואיו, הכנה שעתידיה להשלים את הבנין של עם ישראל, של "בית יעקב". כאשר השלים את לימודיו בישיבת שם וְעָבַר, מגיע סוף הפסוק: "וילך חרנה". הוא הגיע לחרן, הוא היה מלא בידע אשר הכין אותו לגדולה החדשה שנועדה לו כבעל ואב של עם ישראל. כך גם בחיינו שלנו: כל אחד מאתנו בונה בית מקדש משלו, בבית שלו, ובנישואין שלו. כשם שיעקב התכוון בעוצמה רבה לנישואיו, אף אנו, אם נהיה חכמים, נעשה אותו דבר. והנה, כל אשר בארנו לעיל אינו אלא גרגר, מעט מזער מאוצר הידע שהאדם צריך לו על מנת להצליח בחיי הנישואין; אין אנו אלא כמגרדים את המימד השטחי של העקרונות הגדולים שיעקב למד במשך ארבע עשרה שנה בישיבת שם וְעָבַר. אבל אפילו הגרגר הזה די לנו בו על מנת ללכת בעקבותיו של יעקב אבינו וללכת תמיד בדרכי ה'. על ידי חיקוי דרכו של יעקב הולכים אנו בדרכי ה' ומקיימים "והלכת בדרכיו" כל ימי חיינו, אשר זה הסוד האמיתי לנישואין מוצלחים.

שבת שלום ומבורך !

הארות על הפרשה

מתוך ספר יהי אור[באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

וְהָיָה זֶרַעַךְ כְּעֶפֶר הָאָרֶץ (כת, יד)

הבטחת ה' ליצחק היתה בלשון אחרת "וְהָרַבִּיתִי אֶת זֶרַעַךְ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם" (כו, ד). אולם הבדל זה בביטויים הוא בשל הבדלי הייעוד הנבואי בין זה של יצחק לזה של יעקב. בניגוד לאברהם אשר ירד מצרימה בימי הרעב (יב, י), יצחק נצטווה על ידי ה' להישאר בארץ על אף הרעב ולא לרדת למצרים (כו, ב). הסיבה לכך, משום שיצחק הוא הַסֵּמֶל הנבואי של התקופה המאושרת ביותר של היות ישראל על אדמתם. מאותה סיבה, ההשוואה של עם ישראל לכוכבים נאמרה על ידי הקב"ה בַּדְּבָרוֹ אֶל יצחק, משום שישאל בהיותם על אדמתם העמידו את הדמויות הנעלות ביותר ואשר על כן היו לאומה של כוכבים מאירים בעולם. עם זאת, יעקב נצטווה לרדת למצרים (מו, ג), ומהווה סמל נבואי לישראל בגלותם. לפיכך נקט ה' דימוי של "עֶפֶר הָאָרֶץ" כאשר דיבר אליו. לאברהם נקט ה' בשני הדימויים (יג, טז. טו, ה).

וְתִקְנָא רַחֵל בְּאֶחָתָהּ (ל, א)

זה נאמר כדוגמה ומופת למען נעשה כן אף אנו. ההישג הנעלה ביותר של האשה הוא להיות "אֵם כָּל חַי" (ג, כ) לכל הדורות הבאים, ו"לְקִנּוּת אִישׁ אֶת ה'" (ד, א) הוא הישג אשר באמת ראוי לקנותו. שאם לא כן, בעבור איזו תכלית טובה אחרת יצר הקב"ה את רגש הקנאה? הציווי הראשון של ה' לאחר בריאת האדם היתה "פְּרוּ וּרְבוּ" (א, כח), והנשים הגדולות אשר עובדות את יוצרם בכך, מנצלות את היצר הטבעי שלהן לתכלית של עבודת ה'. לפיכך, התשוקה לילדים והקנאה באושרם של אחרים הינם רגשות שיש לנצלם למען התכלית הנעלה של עשיית רצון השם יתברך.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאִשֶּׁר רָאִים: מַחְנֶה אֱלֹקִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֶה (לב, ג)

יעקב הצהיר שהמראה הזה נועד להמחיש את הערכתו הרבה של הקב"ה למשפחה הזאת. המחנה של מלאכי אלוקים שימש כהקבלה למחנהו של יעקב, והמלאכים התגלו בעת ההיא על מנת להודיע מה גדולה החשיבות של יעקב ומשפחתו אשר הם האומה העתידה של ה'. לפיכך קרא למקום ההוא **מַחְנֶה** שמשמעותו "שני מחנות". חשיבותו של המקום ההוא לא היתה רק בגלל מחנה המלאכים, אלא גם בגלל מחנהו של יעקב. למעשה, מחנהו של יעקב היה חשוב עד מאוד בעיני ה'. הם לא היו שם למען המלאכים, אלא להיפך, המלאכים נגלו שם למען יעקב ומשפחתו.

לכן זכה יעקב להבטחה שמעשיו יהיו עבודה עצומה לה'. ארבע עשרה שנות היגיעה שלו על מנת לזכות בנָשִׁיו, ושש השנים הנוספות שבהן עבד למען ביתו, העמידו משפחה קדושה אשר כעת היוותה דוגמה ל"מַחְנֶה אֱלֹקִים", למעשה הַמַּחְנֶה של אֱלֹקִים.

כעת, לאחר שיעקב קיבל את הַמָּסָר הזה שהמחנה שלו היה "מַחְנֶה אֱלֹקִים", נהיה מודע הרבה יותר לצורך לשמור את מחנהו ולעשות כל מאמץ לבטחונו. "אֵם יְבוּא עֲשֹׂו אֶל הַמַּחְנֶה הָאֶחָת וְהִפָּהוּ וְהָיָה הַמַּחְנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפִלִּיטָה" (לב, ט). היה זה בעבור "מַחְנֶה אֱלֹקִים" הזה שיעקב נלחם במשך כל הלילה הנורא (ראה להלן לב, כה), וזו היתה גם הסיבה לכך שהוא "מֵאֵן לְהִתְנַחֵם" כאשר נאמר לו שיוסף איננו (ראה לז, לד-לה).

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה המשמעות שבמעשינו אנו עושים נחת רוח לה'?

תשובה:

דוד המלך אומר לנו "יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו" (תהלים קד, לא), "תְּנוּ עֹז לְאַלְקִים עַל יִשְׂרָאֵל גִּאֲוָתוֹ וְעֲזוֹ בְּשִׁחָקִים", (שם סח, לה). משמעות הכתובים שבמעשינו אנחנו משפיעים משהו כלפי מעלה, וזה צריך ביאור, הלא ה' רם ונישא על כל ואינו מושפע ממעשינו כלל!

כידוע, הפילוסופים אומרים שמושם שה' כל כך נשגב, באמת אין למעשינו חשיבות אצלו, ולכן העולם כהפקר וכל אחד יכול לחיות את חייו כפי תשוקותיו ורצונותיו. במעמד הר סיני ה' נתן את תורתו - תורת חיים לעם ישראל, והוראות התורה הם דרך חיינו, בתורה כתוב שאפילו שהשי"ת הוא רם ונישא, מעשינו הם לנחת רוח לפני ה'. רש"י מפרש "רִיחַ נִיחוּחַ לָהּ" - "נחת רוח לפני, שאמרת ונעשה רצוני" (ויקרא א, ט).

הביטוי המעשי של זה שבעת שאנו עושים מצות ה', אנו עושים דבר שהוא לנחת רוח להקב"ה, שבעת העשייה חובה עלינו לחשוב בכוונה ברורה ומודגשת: "מה שאני עושה כעת, הוא על מנת לגרום נחת רוח לבוראי שציווי לעשות כך", ואם אפשר עדיף לומר זאת בפה. זו פונקציה חשובה מאוד בחיינו. בכל פעם שאתה עושה משהו, תחשוב כן או תגיד זאת בפיו, ואל תסתמך על כך שבלאו הכי "הרי אני עושה מה שאני עושה כי מצוה היא".

הרמב"ם שואל: מה הוא כבוד ה'? ומפרש: "מה שכל בני אדם מרוממים את ה'... כי רוממותו האמיתית היא הכרת גדלותו, וכל מי שהשיג גדלותו ושלמותו הרי כבר רוממו כפי ערך השגתו" (מורה נבוכים א, סד). המחשבה שהאדם חושב על גדלות ה', היא עצמה כבוד ה'! ככל שתחשוב יותר על גדלות ה', הרי אתה מכבד את ה' יותר. אדם צריך לֶאֱמֵן את עצמו לחשוב עליו כל הזמן. וכשאתה חושב על השם יתברך ומכבד אותו, אז "יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו".

כך עלינו לחיות את חיינו: עלינו לחיות את חיינו לא עם סברות של פילוסופיה אלא עם מה שהתורה מלמדת. למרות שעל פי הפילוסופיה היינו אומרים שהשם נשגב מדי מכדי להיות מושפע ממעשינו, הננו חיים על פי דברי התורה תמיד, ואנחנו חשים בהרגשה, בתחושה ממשית, שהקב"ה שמח כשהוא רואה את בניו עושים את הדברים שהם אמורים לעשות.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 072.222.3383